

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR
VAZIRLIGI**

**NAMANGAN MUHANDISLIK – QURILISH
INSTITUTI**

**“TRANSPORT VA YO‘L MUHANDISLIGI ISTIQBOLLARI VA
MUAMMOLARI”**

**MAVZUSIDAGI RESPUBLIKA ILMIY VA ILMIY-TEXNIK
KONFERENSIYA MATERIALLARI TO‘PLAMI**

I

Namangan – 2025

27-mart

“Transport va yo‘l muhandisligi istiqbollari va muammolari”
mavzusidagi Respublika ilmiy va ilmiy-texnik konferensiya materiallari to‘plami.

To‘plamga **2025-yil 27-mart** kuni institutda o‘tkazilgan **“Transport va yo‘l muhandisligi istiqbollari va muammolari”** mavzusida Respublika ilmiy va ilmiy-texnik konferensiya ishtirokchilarining ilmiy ma’ruza materiallari kiritilgan.

NamMQI, 27-mart, 2025-yil, Namangan shahri.

Tahrir hay’ati:

t.f.n., prof. Sh.Ergashev, f-m.f.d., prof. M.Dadamirzayev, t.f.d., prof. Sh.Yuldashev, t.f.d., prof. V.Turdaliev, t.f.d., prof. R.Soliyev, t.f.n., dots. Q.Inoyatov, t.f.d., dots. D.Maxkamov, t.f.n., dots. J.Xolmirzayev, t.f.n., prof. A.Polvonov, t.f.f.d., dots. D.Abduvaxobov, t.f.n., dots. A.Xabibullayev, t.f.f.d., dots. M.Boydadayev, t.f.f.d., dots. A.Madraximov, t.f.f.d., dots. Z.Munavvarxonov, t.f.f.d., dots. I.Akbarov, t.f.n., dots. A.Normirzayev, t.f.f.d., dots. M.Tuxtabayev, t.f.f.d., dots. A.Xamzayev, t.f.f.d., dots. A.Nasriddinov, t.f.f.d., dots. S.Imomnazarov, t.f.f.d. M.Abdurazzoqov, M.Muxtarov

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Ma’muriy islohotlar doirasida oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar sohasida davlat boshqaruvini samarali tashkil qilish choratadbirlari to‘g‘risida” 2023-yil 4-iyuldagi PQ-200 qarori 9-bandida belgilangan topshiriqlar va Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirining 2024-yil 27-dekabrda 490-son buyrug‘i ijrosini ta’minlash maqsadida 2025-yil 27-mart kuni Namangan muhandislik-qurilish institutida “Transport va yo‘l muhandisligi istiqbollari va muammolari” mavzusida Respublika ilmiy va ilmiy-texnik konferensiya bo‘lib o‘tdi.

MUNDARIJA	
KIRISH.....	7
1- SHO'BA	
“YASHIL” TRANSPORT VA LOGISTIKA SOHALARINI RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI: MUAMMO VA YECHIMLAR	
К.И.Курпаяниди. ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ВНЕДРЕНИЯ «ЗЕЛЕННОЙ» ЛОГИСТИКИ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН	8
К.С.Нарзуллаев, М.Н.Ко'пaysinov. IYoD – АТРОФ-МУИТНИ IFLOSLANISHIDAGI ASOSIY MANBA: MUAMMOLAR, YECHIMLAR.....	16
С.Қ.Имомназаров, А.А.Махмудов. ПРОЕКТИРОВАНИЕ АВТОСЕРВИСОВ: АСПЕКТЫ И ПОДХОДЫ.....	19
К.С.Нарзуллаев. «TEN-T» - YEVROPA ITTIFOQINING YANGI TRANSPORT SIYOSATI (G'arbdan Sharqqa yarim soat ichida).....	23
Sh.A.Axmadjonov, O.A.Siddiqov, M.A.Tuxtabayev. SHAHAR YO'LOVCHI TASHISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	26
J.Dj.Qutlumuratov, I.B.Adilbaev. QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI TRANSPORT XIZMATLARI BOZORINING HOLATI...	32
Sh.S.Samijonov, S.Q.Imomnazarov. AVTOMOBILLARINING UZATMALAR QUTISINI EKSPLUTATSION ISHONCHLILIGINI TAMINLASH.....	37
F.E.Qodirov, D.S.Boboqulova. ZAMONAVIY TRANSPORTLARNING OMMALASHUVI	42
Б.С.Алмишов, М.Т.Одилов. ТРАНСПОРТ ВОСИТАЛАРИ ЗИЧЛИГИНИНГ ҲАРАКАТЛАНИШ ХАВФСИЗЛИГИГА ТАЪСИРИ ...	48
Б.С.Алмишов, М.Т.Одилов. ТРАНСПОРТ ВОСИТАЛАРИ ТЕХНИК ҲОЛАТИНИНГ ҲАРАКАТ ХАВФСИЗЛИГИГА ТАЪСИРИНИ БАҲОЛАШ.....	52
J.Y.Ung'arov, Sh.Sh.Isoqov. RAQAMLI LOGISTIKANI RIVOJLANTIRISHDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARNI O'RNI.....	57
J.Y.Ung'arov, M.J.Sharifova. O'ZBEKISTONDA LOGISTIKA VA TRANSPORT INFRATUZILMALARINI RIVOJLANTIRISHDA SIFAT MENEJMENT TIZIMLARIDAN FOYDALANISH O'RNI.....	63
Y.X.Majidov. AVTOMOBIL YO'LLARINING XIZMAT MUDDATINI UZAYTIRISH: MUAMMOLAR VA INNOVATSIYALAR	69
A.A.Adhamjonov, A.R.Normirzayev. TRANSPORT LOGISTIKASI: ZAMONAVIY TENDENSIYALAR VA KELAJAK ISTIQBOLLARI.....	73
Ш.Ёкуббеков. ВОСПРОИЗВЕДЕНИЕ МАРШРУТОВ ОБЩЕСТВЕННОГО ТРАНСПОРТА ДЛЯ ПРЕДОТВРАЩЕНИЯ ДВИЖЕНИЯ НА УЛИЦАХ АЛИШЕРА НАВОИ Г. НАМАНГАНА.....	79
Sh.B.Asrayev. PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF “GREEN”	

8. Ибрагимова, Н. М. (2021). Основные результаты реализации национальных целей и задач устойчивого развития Узбекистана. *Экономика: анализы и прогнозы*, (3), 22-33.

9. Шадиметов, Ю. Ш., & Айрапетов, Д. А. (2023). Зеленый транспорт— путь к устойчивому развитию. *Научный аспект*, 8(9), 1014-1020.

IYoD – ATROF-MUHITNI IFLOSLANISHIDAGI ASOSIY MANBA: MUAMMOLAR, YECHIMLAR

K.S.Narzullayev

(Namangan muhandislik-qurilish instituti)

Talaba. Ko'paysinov M.N.

Annotatsiya: Mazkur maqola IYoDning ishlash jarayonida benzinli va dizel dvigatellarida hosil bo'ladigan zararli gazlarning kamaytirish muammolariga bagishlangan. EVRO standartlariga rioya qilish maqsadida IYoDlarni modernizatsiyalash masalalari ko'rob chiqilgan.

Kalit so'zlar: IYoD, zararli gazlar, ekologiya, EVRO standartlari, benzinli dvigatel, dizel dvigateli, chiqindi gazlar miqdori.

Abstract: This article is devoted to the problems of reducing harmful gases produced in gasoline and diesel engines during the operation of ICE. There were considered problems of modernization of ICEs in order to comply with EURO standards.

Key words: ICE, harmful gases, ecology, EURO standards, gasoline engine, diesel engine, amount of exhaust gases.

IYoD ishlash jarayonida atrof-muhitga turli zaharli gazlarni ishlab chiqaradi. Bu zaharli gazlar biologik va botanik asosga ega mavjudotlar uchun xavf tug'diradi.

Avtomobillashtirish jarayoni jamiyat, davlatlar va xalqaro tashkilotlarni tashvishga solayotgan bir qancha salbiy omillar bilan birga kelmoqda. Aynan, avtotransport korxonalari va kompaniyalarining asosiy muammosi chiqindi zaharli gazlarni zararsizlantirish bo'lib qolmoqda [1].

Yuqorida qayd etilgan muammolar asosan bugungi kunda transport tizimlarida foydalanilayotgan uglevodorod zaxiralarini qayta ishlash jarayonida olinadigan yonish maxsulotlarida mujassamlashgan kimyoviy energiyani issiqlik energiyasiga aylantirish jarayonida kelib chiqadi.

Ichki yonuv dvigatellarida asosan benzin, kerosin, dizel yonilg'isi, benzol, metil spirti, etil spirti, efir moylari, suyultirilgan va siqilgan gazlar va gaz kondensatlari ishlatiladi. Boshqacha qilib aytganda sanalgan aksariyat va assosiy yonish maxsulotlari uglevodorod birikmalariga asoslangan [2].

Ekologik xavfni bartaraf etish maqsadida zamonaviy avtomobilsozlikda «Green cars» - «yashil avtomobil», «Zero cars» - «chiqindi gazlar chiqarish ehtimoli «nol»ga teng avtomobil» kabi belgilar qo'llanilmoqda.

EVRO standartlariga rioya qilish, shuningdek, dvigatel dizaynidagi kamchiliklarni qoplash uchun avtomobil ishlab chiqaruvchilari ularni yaxshilash choralari ko'rmoqda. Xususan, bunday chora-tadbirlar ichki yonuv dvigateling gaz taqsimlash mexanizmini takomillashtirishni o'z ichiga oladi [3].

IYoD ishlaganda yoqilg'i va moyning chala oksidlanib yonishi natijasida hosil bo'lgan gazlar tarkibida odam organizmini zaharlaydigan va atrof-muhitni ifloslantiradigan moddalarga is gazi (CO), azot oksidlari (NOx), yonmay qolgan uglevodorodlar (CH), aldegidlar, oltingugurt birikmalari (S), qo'rg'oshin birikmalari va qurumlar kiradi.

Benzinli dvigatellarda ishlatilgan gazlardagi zaharli moddalarni kamaytirish usullari sirasiga quyidagilarni kiritish mumkin: yonish jarayonini takomillashtirish; aralashma hosil bo'lishini yaxshilash; yonilg'i purkash tizimlaridan foydalanish; tranzistorli o't oldirishdan foydalanish; o't oldirishni ilgarilatishda elektron boshqarish tizimlarini qo'llash; gazsimon yonilg'idan foydalanish; ishlatilgan gazlarni qayta kiritish; ishlatilgan gazlarni neytralizator yordamida tozalash.

Dizellarda uglevodorodlar yoqilg'ining yomon va chala tuzatilishi hamda chala yonishi tufayli salt ishlash rejimida va juda kichik yuklanishlarda hosil bo'ladi. Purkash oxirida to'zitkich soplosi teshiklari orqali yonilg'ining sizishi uglevodorodlarning paydo bo'lishini manbai hisoblanadi [4]. Dvigatel sovuq ishga

tushirilganda yonish kamerasining harorati past bo'ladi, devorlarga tekkan yoqilg'i yonmay qolishida ham uglevodorodlar paydo bo'ladi [5].

1-jadval

Chiqindi gazlar miqdorining yonilg'i turlari bo'yicha taqsimlanishi

Yo'nilg'i turi	Benzin	Dizel	Metan gazi
CO ₂ (gr/km)	10.6	0.5	4.7
CH (gr/km)	2.2	0.38	1.2
NO _x (gr/km)	2.25	2.5	2.15
Qurum (gr/km)	0.35	2.4	0.06
Jami	15.4	5.8	8.1

Dizel dvigatellarda ishlatilgan gazlardagi zaharli moddlarni kamaytirish usullari quyidagicha: aralashma hosil bo'lish va yonish jarayonlarini takomillashtirish; aralashma hosil qilishning eng qulay usullarini qo'llash; tutashga qarshi qo'shilmalar ishlatish; ishlatilgan gazlarni tozalash.

Xulosa qilib aytganda, ushbu avtotransport vositalaridan kelib chiqayotgan ekologik muammolar, uglevodorod maxsulotlaridan foydalanishdagi texnologik jarayonlardagi yetuklik darajasining zamonaviy talablarga mos emasligi, qo'llanilayotgan yonish maxsulotlar sifatining pastligi bilan ifodalash mumkin. Ekologik EVRO standartlaririning joriy etilishi, ishlab chiqaruvchilar oldiga barcha transport soxalarini modernizatsiyalash, innovatsion texnologiyalarni qo'llash va ularni qat'iy bajarish vazifashni shakllantiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Нарзуллаев К.С. Современные экологические «Евро-6» нормы в автотранспорте. // Международный электронный научно-практический журнал «Современные научные исследования и разработки». 2018. №5(22), С. 458-459.

2. Нарзуллаев К.С. Замонавий ички ёнув двигателларининг кўрсаткичларини яхшилашнинг конструктив ечимлари. “Фан ва техниканинг ривожланишида замонавий инновацион технологияларнинг ўрни” мавзусида

Вазирлик миқёсида илмий-амалий конференция материаллари тўплами, Наманган шаҳри, 27-28 сентябрь 2018 йил 123-124 бетлар.

3. Нарзуллаев К.С. и др. Европейские экологические нормы «ЕВРО» и проблемы совершенствования силовых установок автомобилей. / Таълим сифатини оширишда инновацион таълим технологияларининг ўрни: муаммо ва ечимлар” мавзусида Республика миқёсидаги илмий-амалий конференция материаллари тўплами. Наманган шаҳри 29-30 март 2019 йил. I-том. 71-74 бетлар.

4. Дэниэлс Дж. Современные автомобильные технологии / Дж.Дэниэлс.-М.: ООО «Издательство АСТ»: ООО «Издательство Астрель», 2003. -223, с. ил.

5. Холдерман Джеймс Д. и Митчелл Чейз Д. мл. Автомобильные двигатели. Теория и техническое обслуживание. Москва 2006 г. 650 с., с ил.

ПРОЕКТИРОВАНИЕ АВТОСЕРВИСОВ: АСПЕКТЫ И ПОДХОДЫ

Доцент, Имомназаров Сарвар Қобилжонович
НамИСИ

Преподаватель, Махмудов Авазбек Акрамжон угли
НамИСИ

Аннотация Проектирование автосервисов - это комплексный процесс, включающий организацию рабочего пространства, выбор технологического оборудования, определение логистики и взаимодействие с клиентами.

Ключевые слова: Проектирования автосервисов, роль технологий и инноваций, а также актуальные проблемы.

Введение В последние десятилетия наблюдается рост популярности автомобилей, что ведет к увеличению спроса на услуги автосервисов. Проектирование автосервисов играет важную роль в эффективной организации работы таких предприятий. Хорошо спроектированный сервис не только обеспечивает высокое качество обслуживания, но и способствует